

Asia: VN/31908/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (sairaalat)

Lausunnonantajan lausunto

Kommentit leikkaustoimintaa koskevista muutosehdotuksista (terveydenhuoltolaki 45 §)

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi.

Esityksen tavoitteena on vahvistaa erikoissairaanhoidon sairaaloiden ja ympärivuorokautisten päivystysten palveluverkkoa valtakunnallisesti siten, että se pystyy laadukkaasti, potilasturvallisesti ja kestävästi vastaamaan väestön palvelutarpeisiin nyt ja tulevaisuudessa sekä normaaliolojen lisäksi myös erityistilanteissa ja poikkeusoloissa.

Esityksellä pyritään erityisesti turvaamaan henkilöstön ja erityisosaamisen riittävyttä eri sairaaloihin ja muihin palveluihin keskittämällä vaativinta, henkilöresurssiin riippuvaa ja varallaoloa edellyttävää toimintaa yliopistollisiin sairaaloihin ja keskussairaaloihin. Tavoitteena on näin lisätä hoidon yhdenvertaisuutta, laatua ja vaikuttavuutta sekä asiakas- ja potilasturvallisuutta, kun henkilökunnan osaaminen on varmistettu ja toiminta on tasalaatuista.

SuPer kannattaa leikkaustoiminnan laajentamista ehdotuksen mukaisesti. Jatkossa Kemissä, Oulaisissa, Salossa, Savonlinnassa ja Valkeakoskella voisi tehdä kirurgisia toimenpiteitä, jotka ovat päiväkirurgisia tai lyhytjälkihoitoisia toimenpiteitä, vaikka sairaalassa ei olisi monierikoisalaista päivystystoimintaa. Edellytyksenä on, että lähin monierikoisalaista päivystystoimintaa sisältävä sairaala sijaitsee alle 30 min matkan päässä. Hyvinvointialueen ja HUS-yhtymän tulee varmistaa osaamisen, laadun ja potilasturvallisuuden toteutuminen.

SuPer ei kannata ehdotusta siltä osin kuin se mahdollistaa päivä- ja lyhytjälkihoitoisen palvelun ostamisen yksityiseltä. SuPerin mielestä yksityiseltä palveluntuottajalta ostettu kirurginen palvelu saattaa vaarantaa potilasturvallisuuden, kun toimenpiteestä vastaava taho on eri kuin vastuussa

oleva hyvinvointialue. Mahdolliset komplikaatiot hoidetaan usein julkisen terveydenhuollon varoista, mikä saattaa lisätä hyvinvointialueen kustannuksia. SuPerin mielestä hallituksen esityksen ehdotusten on tuettava julkista terveydenhuoltoa.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan lisäksi, että kevyttä nukutusta tai puudutusta vaativia toimenpiteitä, jotka voidaan potilasturvallisesti toteuttaa tavanomaisessa terveydenhuollon toimitilassa ilman erityislaitteita ja jotka edellyttävät vain lyhytaikaista potilaan jälkiseurantaa, voidaan lisäksi tehdä muussakin terveydenhuollon toimintayksikössä, jos hyvinvointialue, Helsingin kaupunki tai HUS- yhtymä varmistaa osaamisen, laadun ja potilasturvallisuuden toteutumisen.

SuPer kannattaa edellä esitettyä ehdotusta, edellyttäen viranomaisen valvoman potilasturvallisuuden varmistamisen tähän tarkoitetuilla indikaattoreita. Niitä tulee raportoida säännöllisesti viranomaisille. Potilasturvallisuuden vaarantumisesta ja laiminlyönnistä on oltava sanktiot määriteltynä.

Kommentit kiireellisen hoidon tarpeen arviota ja kiirevastaanottotoimintaa koskevista säännösehdoista (terveydenhuoltolain 50 §:n 1 ja 2 momentti)

Ei sisällä oleellista muutosta. Ehdotuksen mukaisesti muutetaan: poikkeuslupien myöntämisen tarkemmista edellytyksistä sekä päivystysyksiköiden alueellisesta yhteistyöstä voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella => Muutos: ...edellytyksistä sekä päivystysyksiköiden välisestä yhteistyöstä voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Kommentit monierikoisalaisen ympärivuorokautisen päivystyksen keskittämistä koskevista säännösehdoista (terveydenhuoltolain 50 §:n 3-5 momentit ja voimaannpanolain 59 §:n kumoaminen)

Hallituksen esityksen mukaan ympärivuorokautinen leikkaussalivalmius lakkaa Kemissä, Oulaisissa, Salossa, Savonlinnassa ja Valkeakoskella. SuPerin mielestä ehdotus vaarantaa nopean hoitoon pääsemisen akuutti- ja henkeä uhkaavissa tilanteissa. Valtakunnallinen yhdenvertaisuus ei toteudu, kiireellisten palveluiden saatavuus ja saavutettavuus heikkenevät ja potilasturvallisuus vaarantuu, kun hoidon tarpeen arvioon ja hoitoon ei pääse oikea-aikaisesti. Laadukas ja turvallinen hoito kuuluu perusoikeuksiin. SuPer ei kannata edellä esitettyä terveydenhuoltolain muutosehdotusta.

Hallituksen esityksen mukaisesti synnytysten hoito lakkaa Kemissä viimeistään sille myönnetyn poikkeusluvan päättyessä 31.12.2025. SuPerin mielestä, synnytysairaaloiden lakkauttaminen saattaa lisätä kotona synnyttämisen riskiä, sekä matkasynnytyksiä etäisyyksien kasvaessa. Tällä voi olla vaikutuksia perinataalikuolleisuuden lisääntymiseen, sekä komplikaatioihin. Tällä on myös välillisiä vaikutuksia koko perheeseen, sekä alueen elinkeinoelämään. Muutos tulee lisäämään alueen muuttotappiota. SuPerin mielestä synnytysairaaloiden lakkauttamisessa ei myöskään ole huomioitu lisääntyneiden ensihoidon vaikutuksia. SuPer ei kannata synnytysairaalan lakkauttamista.

Kommentit ympärivuorokautista perusterveydenhuollon tai akuuttilääketieteen päivystystä koskevista sääntelyehdotuksista (terveydenhuoltolain 51 §:n 6 momentti)

Esityksen ehdotuksen mukaisesti perusterveydenhuollon ja akuuttilääketieteen ympärivuorokautisen päivystyksen osalta luovuttaisiin sääntelystä, jonka mukaan sosiaali- ja terveysministeriö voi myöntää poikkeuslupan perusterveydenhuollon ja akuuttilääketieteen päivystyksen ylläpitoon. Paikkakuntia, joissa on tällä hetkellä voimassa ministeriön myöntämä poikkeuslupa, mutta joissa ei jatkossa voisi ylläpitää tällaista päivystystä ovat Iisalmi, Jämsä, Kouvola, Raasepori ja Varkaus. Super vastustaa muutosehdotusta.

Kyseisten hyvinvointialueiden yhteispäivystykset ovat ruuhkautuneet nykyisellään, eivätkä tule selviämään kasvavista potilasmääristä. Potilasmäärien kasvu vaarantaa potilasturvallisuuden, hoitoon pääsy ja hoidon tarpeen arviointi viivästyvät. Moni kiireellistä hoitoa tarvitseva potilas saattaa jäädä ilman oikea-aikaista hoitoon pääsyä etäisyyksien kasvaessa ja ensihoidon palveluiden viivästyessä. Ensihoito on mitoitettu vastaamaan nykyistä palvelujen tarvetta. Ensihoidon henkilöstövajetta ei ole huomioitu missään kustannuslaskelmissa tai koulutuksen uudistamistarpeissa. Osa potilaista saattaa myös jättää hakeutumatta hoitoon tietäen yhteispäivystysten ruuhkat. Ehdotus heikentää erityisesti syrjäisempien hyvinvointialueiden asukkaiden hoitoon hakeutumisen mahdollisuuksia.

Ehdotukset tulevat heikentämään hoitohenkilöstön veto- ja pitovoimaa, päinvastoin kuin hallituksen muutosajureissa on esitetty. Esityksen mukaan ehdotetut muutokset turvaavat ammattitaitoisen henkilöstön ja turvaa osaamisen nyt ja erityisesti tulevaisuudessa, mikä on edellytys terveydenhuollon laadulle, vaikuttavuudelle ja asiakas- ja potilasturvallisuudelle. SuPerin selvitysten perusteella hoitohenkilöstö ei tule muuttamaan työn perässä yhtä suuressa määrin, kuin uudistuksen mukaisen toiminnan toteuttamisen kannalta olisi tarpeellista, eikä siirry muuttuneisiin työtehtäviin.

Ehdotus heikentää lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden mahdollisuuksia suorittaa alan opintoja tutkintojen perusteiden mukaisesti, kun käytännön harjoittelupaikat vähenevät. Opiskelijat hakeutuvat muualle, eivätkä oppilaitokset voi jatkaa toimintaansa.

Mahdolliset muut hallituksen esitystä koskevat kommentit

-

Kommentit muista säädösmuutosehdotuksista

-

Kommentit esityksen vaikutusarvioista

-

Tiivistelmä annettavan lausunnon sisällöstä

SuPer kannattaa päiväkirurgisten ja lyhytjälkihoitoisia toimenpiteiden leikkaustoiminnan laajentamista ehdotuksen ja siinä esitettyjen edellytysten mukaisesti. SuPer vastustaa ehdotusta siltä osin, kun se mahdollistaa päivä- ja lyhytjälkihoitoisen palvelun ostamisen yksityiseltä.

SuPer nostaa esiin potilasturvallisuuden merkityksen ja sen varmistamisen edellytystä siihen tarkoitetuilla indikaattoreilla, joita tulee myös raportoida säännöllisesti viranomaisille. Potilasturvallisuuden vaarantumisesta ja laiminlyönnistä on oltava sanktiot määriteltynä.

SuPer ei kannata ympärivuorokautinen leikkaussalivalmiuden lakkauttamista Kemissä, Oulaisissa, Salossa, Savonlinnassa ja Valkeakoskella. Ehdotus vaarantaa nopean hoitoon pääsemisen akuutti- ja henkeä uhkaavissa tilanteissa. Valtakunnallinen yhdenvertaisuus ei toteudu, kiireellisten palveluiden saatavuus ja saavutettavuus heikkenevät ja potilasturvallisuus vaarantuu, kun hoidon tarpeen arvioon ja hoitoon ei pääse oikea-aikaisesti. Laadukas ja turvallinen hoito kuuluu perusoikeuksiin.

SuPer ei kannata Kemin synnytyssairaalan lakkauttamista. Se saattaa lisätä kotona synnyttämisen riskiä ja matkasynnytyksiä etäisyyksien kasvaessa.

Super vastustaa muutosehdotusta, jolla poistetaan sosiaali- ja terveysministeriön mahdollisuus myöntää poikkeuslupa perusterveydenhuollon ja akuuttilääketieteen ympärivuorokautisen päivystyksen ylläpitoon.

Super toteaa ensihoidon tarpeen ja tehtävien kasvavan esitysten toteutuessa. Ensihoitoa ei ole mitoitettu vastaamaan nykyistä palvelujen tarvetta, eikä ensihoidon henkilöstövajetta ole huomioitu missään kustannuslaskelmissa tai koulutuksen uudistamistarpeissa.

Ehdotukset tulevat heikentämään hoitohenkilöstön veto- ja pitovoimaa, päinvastoin kuin on esitetty. SuPerin selvitysten perusteella hoitohenkilöstö ei tule muuttamaan työn perässä tai siirtymään muuttuneisiin työtehtäviin yhtä suuressa määrin, kuin uudistuksen mukaisen toiminnan toteuttamisen kannalta olisi tarpeellista. Se myös heikentää mahdollisuuksia suorittaa alan opintoja tutkintojen perusteiden mukaisesti, käytännön harjoittelupaikkojen vähetessä. Opiskelijat hakeutuvat muualle, eivätkä oppilaitokset voi jatkaa toimintaansa.

Kommentit sosiaalipäivystystä koskevasta erillisestä muistiosta

-

Tarja Pajunen